

Sygn. akt IV U 30/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 lipca 2014r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Lidia Molenda
Protokolant:	st. sekr. sądowy Katarzyna Krajewska

po rozpoznaniu w dniu 15 lipca 2014r. w Olsztynie

sprawy J. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do emerytury

na skutek odwołania J. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

z dnia 28 listopada 2013 r. nr (...)

I. zmienia zaskarżoną decyzję i przyznaje wnioskodawcy prawo do emerytury od dnia 1 listopada 2013 r., przy czym zalicza ww. do okresu zatrudnienia okres pracy w gospodarstwie rolnym należącym do wuja J. G. w okresie od 01 lipca 1970 r. do 31 sierpnia 1970 r. i od 01 lipca 1971 r. do 31 sierpnia 1971 r. w zakresie niezbędnym do uzupełnienia okresu 25 lat

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. na rzecz wnioskodawcy kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów procesu

/-/SSO L. Molenda

Sygn. akt IV U 30/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 28 listopada 2014 r., znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił J. M. prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, wskazując, że wnioskodawca na dzień 1 stycznia 1999 r. jakkolwiek udowodnił 15 lat pracy w szczególnych warunkach, to jednak nie wykazał 25 –letniego okresu składkowego i nieskładkowego.

Od powyższej decyzji odwołanie złożył pełnomocnik ubezpieczonego wnosząc o jej zmianę i przyznanie odwołującemu prawa do wnioskowanego świadczenia, a także o zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Uzasadniając swoje stanowisko

podniósł, że organ rentowy błędnie nie uwzględnił okresu pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym (...) przez okres wakacji. Skarżący zakwestionował wyrażony w decyzji pogląd, że odwołujący nie był domownikiem w gospodarstwie rolnym, a praca w nim wykonywana była jedynie pracą dorywczą, realizowaną podczas wakacji szkolnych, a w konsekwencji nie można jej uznać jako wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Pełnomocnik ubezpieczonego wskazał, że z zeznań świadków złożonych na etapie czynności wyjaśniających przed ZUS wynika, że J. M. w spornym okresie wykonywał wszelkie prace związane ze zniwami i sianokosami, w okresie dwóch miesięcy (lipiec, sierpień) w latach 1970-1973. Ponadto wyraźnie został określony czas wykonywania powyższych prac jako dziesięć- dwanaście godzin dziennie.

Odwołując się do treści art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz orzecznictwa Sądu Najwyższego powstałego na tle interpretacji wskazanego przepisu, podniósł, że nie jest dopuszczalne stosowanie przez analogię wobec osoby, o której mowa w przywołanym przepisie kryteriów objęcia ubezpieczeniem domowników rolnika na podstawie art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Żadnego znaczenia- zdaniem skarżącego- dla uwzględnienia okresu pracy w gospodarstwie rolnym nie ma zamieszkiwanie w gospodarstwie rolnym ani wykonywanie pracy stale czy tylko sezonowo, np. w czasie wakacji.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie. Organ rentowy wywiódł, że wnioskodawca pomimo ukończenia 60 lat, złożenia wniosku o przekazanie środków z OFE do budżetu państwa, udowodnienia 15 lat pracy w szczególnych warunkach, nie wykazał wymaganych 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, a tylko 24 lata, 9 miesięcy i 26 dni. Odnosząc się do argumentacji skarżącego zawartej w odwołaniu, wskazał, że okres pracy w gospodarstwie rolnym u wujka wnioskodawcy- J. G.- nie został uwzględniony do stażu ubezpieczeniowego, gdyż nie był definiowany przez odwołującego jako praca w gospodarstwie rolnym podczas składania pierwszego wniosku o przyznanie emerytury. Dopiero, gdy decyzją z dnia 23 września 2013 r. odmówiono prawa do wnioskowanego świadczenia, w następnym wniosku zadeklarował ten okres jako pracę w gospodarstwie rolnym. W ocenie ZUS, nawet gdyby przyjąć, że praca taka mogła mieć miejsce, to brak jest podstaw do jej zaliczenia, gdyż praca w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, może być zaliczona wyłącznie wtedy gdy wykonujący pracę był domownikiem. Tymczasem sytuacja, w której osoba będąca posiadaczem gospodarstwa rolnego nie jest rodzicem osoby pracującej w tym gospodarstwie, wyklucza uznanie osoby pracującej za domownika w myśl przepisów ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. W konsekwencji, w ocenie organu rentowego, odwołujący nie ma prawa do wnioskowanego świadczenia.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Wnioskodawca J. M., urodzony dnia (...), który w ostatnim okresie ubezpieczenia, to jest od dnia 1 czerwca 2008 r. nabył uprawnienia do okresowej renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy, w dniu 18 września 2013 r. złożył pierwszy wniosek o przyznanie emerytury w warunkach szczególnych. Wówczas do dokumentacji obrazującej aktywność zawodową do dnia 1 stycznia 1999 r., przedłożył świadectwo pracy wystawione przez (...) SA w B. wskazujące na jego zatrudnienie w okresie od 2 sierpnia 1978 r. do 29 listopada 1999 r. na kolejno zajmowanych stanowiskach: stażysty, dyżurnego ruchu kolejowego, sztygara zmianowego oddziału kolejowego, sztygara oddziałowego oddziału kolejowego, starszego inspektora oddziału mechanicznego napraw przeróbki mechanicznej. Dodatkowo z treści załączonego świadectwa wykonywania prac w warunkach szczególnych z dnia 29 listopada 1999 r. wystawionego przez wskazanego pracodawcę, wynika, że odwołujący od 1 maja 1979 r. do 31 października 1999 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wykonywał prace w transporcie i łączności- prace zakładowych służb kolejowych związane z utrzymaniem ruchu pociągów- na stanowisku dyżurnego ruchu kolejowego (w okresie od 1 maja 1979 r. do 31 grudnia 1979 r.) oraz w ramach dozoru inżyniersko- technicznego (w okresie od 1 stycznia 1980 r. do 31 października 1999 r.) wyszczególnione w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1982 r. odpowiednio w wykazie A, Dziale VIII, poz. 13 pkt 3 oraz w wykazie A Dział XIV poz. 24 pkt 1.

W oparciu o powyższe dokumenty, organ rentowy decyzją z dnia 23 września 2013 r., znak: (...) odmówił przyznania emerytury w oparciu o art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z uwagi na

nieudowodnienie wymaganego 15-letniego okresu w warunkach szczególnych oraz 25 letniego okresu składkowego i nieskładkowego.

(dowód: decyzje ZUS przyznające prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy k-49-51, k-67-75, k-111-113, k-150-152 plik III akt ZUS, wniosek o emeryturę k-1-3, świadectwa pracy k-6-7, k-10, decyzja ZUS z dnia 23 września 2013 r. k-30 plik II akt ZUS)

W dniu 12 listopada 2013 r. J. M. złożył kolejny wniosek o przyznanie emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych, uzupełniając kwestionariusz dotyczący okresów składkowych i nieskładkowych o pracę w gospodarstwie rolnym (...) w miesiącach lipiec i sierpień w latach 1970- 1973 oraz wnosząc o przesłuchanie na tę okoliczność świadków. Wnioskodawca przedłożył również zaświadczenie wystawione przez Wydział Geodezji Urzędu Miasta w T., wskazujące, że J. G. w latach 1970-1973 figurował w ewidencji gruntów jako właściciel gospodarstwa rolnego, którego powierzchnia wynosiła 26,2624 ha. Dodatkowo do wniosku załączył swoje oświadczenie o pracy w gospodarstwie rolnym (...) jako pomocnika przy suszeniu trawy i przy pracach żniwnych oraz zeznania świadków: J. G. oraz T. M. (1) wskazujące na zakres i charakter świadczonych przez wnioskodawcę prac.

W oparciu o zgromadzone przed ZUS dowody organ rentowy decyzją z dnia 28 listopada 2013 r., zaskarżoną w niniejszej sprawie, powołując się na treść art. 24, art. 32, art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. Dz.U. z 2013, Poz. 1440) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) odmówił przyznania wnioskowanego świadczenia. W ocenie organu rentowego, skarżący jakkolwiek wykazał wymagany 15-letni okres pracy wykonywanej w warunkach szczególnych, to jednocześnie nie udokumentował na dzień 1 stycznia 1999 r. wymaganego 25- letniego ogólnego stażu ubezpieczeniowego, a jedynie 24 lata, 9 miesięcy i 26 dni okresów składkowych i nieskładkowych.

(dowód: wniosek o emeryturę k-1-4, zaświadczenie Wydziału Geodezji Urzędu Miasta T., oświadczenie wnioskodawcy k-13-14, zeznania świadków J. G. i T. M. (1) k-10-11 i k-16-17 plik I akt ZUS)

Wobec prezentowanych przez stronę wątpliwości co do prawidłowości dokonanych przez organ rentowy ustaleń w zakresie kwalifikacji pracy w gospodarstwie rolnym wuja wnioskodawcy J. G., jako niespełniającej warunków do zaliczenia jej na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Sąd przeprowadził dowód - w ramach pomocy prawnej- z zeznań J. G. i T. M. (1), a także przesłuchał wnioskodawcę.

W oparciu o powyższy materiał dowodowy, Sąd Okręgowy ustalił, że odwołujący J. M. w latach od 1970 do 1973 uczęszczał do (...) Zakładów (...) w K., kształcąc się w ramach pięcioletniej nauki w zawodzie mechanika. W okresie wakacyjnym wnioskodawca nie brał udziału w zorganizowanych formach wypoczynku, natomiast w miesiącach lipiec i sierpień pracował w gospodarstwie rolnym swojego wuja- J. G.- położonym w T.. Gospodarstwo to zajmowało powierzchnię 26,2624 ha, było gospodarstwem zmechanizowanym, wyposażonym w traktor, dwie przyczepy, maszynę do koszenia trawy i maszynę do koszenia zboża, wymagającym jednak prac własnoręcznych związanych z pracami polowymi i hodowlą inwentarza żywego (krowy, świnie, konie). J. M. w okresie wakacyjnym przeprowadzał się do wskazanego gospodarstwa, pozostając w dyspozycji wuja przez miesiące lipiec i sierpień, wyjeżdżając raz na tydzień lub co dwa tygodnie na niedzielę, do oddalonego o około 8-9 km miejsca zamieszkania rodziców, znajdującego się w miejscowości B.. W gospodarstwie rolnym oprócz wnioskodawcy, pracował również jego wuj wraz z żoną oraz czwórka dzieci. W okresie nasilenia prac polowych do pomocy zatrudniano również osoby trzecie. Zakres prac J. M. w spornym okresie związany był z sianokosami, żniwami, obejściem trzody chlewnej. Nadto skarżący naprawiał bieżące usterki w maszynach rolniczych. Prace wnioskodawcy w zależności od pojawiającej się potrzeby, obejmowały wymiar czasowy od 10- 12 godzin dziennie.

Po ukończeniu nauki w (...) Zakładach (...) w K., w okresie od 1 października 1973 r. do 27 stycznia 1978 r. skarżący kształcił się w ramach studiów wyższych na Politechnice (...) na Wydziale (...).

Swój okres aktywności zawodowej skarżący rozpoczął zatrudnieniem w (...) Spółce (...), Kopalni (...) w B. w dniu 2 sierpnia 1978 r. jako stażysta. Pracę na tym stanowisku wykonywał do dnia 30 kwietnia 1979 r. W następnych okresach skarżący zajmował stanowiska dyżurnego ruchu kolejowego (od 1 maja 1979 r. do 31 grudnia 1979 r.), szygara zmianowego oddziału kolejowego (od 1 stycznia 1980 r. do 30 września 1994 r.), szygara oddziałowego oddziału kolejowego (od 1 października 1994 r. do 31 października 1999 r.) oraz starszego inspektora oddziału mechanicznego napraw przeróbki mechanicznej (od 1 listopada 1999 r. do 29 listopada 1999 r.) Okresy pracy na wskazanych stanowiskach (pomijając stanowisko stażysty) – łącznie obejmujące 18 lat, 10 miesięcy i 1 dzień- organ rentowy uwzględnił do stażu pracy wnioskodawcy w warunkach szczególnych

(dowód: dokumentacja dotycząca zatrudnienia wnioskodawcy – k- 6-7, k-10, plik- II akt ZUS, zaświadczenie Wydziału Geodezji Urzędu Miasta w T.- k- 9 plik I akt ZUS, zaświadczenie Dziekanatu Wydziału (...) Politechnik (...) k-3, plik IV akt ZUS, zeznania świadków: T. M. (1) – k – 46-47 akt sprawy i J. G. – k – 85-85v, zeznania wnioskodawcy - k – 88-88v akt sprawy)

Pełnomocnik odwołującego na rozprawie w dniu 25 marca 2014 r. podtrzymał wniesione odwołanie, formułując żądanie uwzględnienia okresu pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym wuja przy ustalaniu jego prawa do emerytury. Odnosząc się do zastrzeżeń ZUS, wskazał, że niedeklarowanie przez skarżącego podczas składania pierwszego wniosku o emeryturę okresów pracy w gospodarstwie rolnym, nie dyskredytuje twierdzeń wnioskodawcy i zeznań świadków jako wiarygodne. Okoliczność ta może wynikać z błędnego samodzielnego rozliczenia okresów zatrudnienia przez wnioskodawcę, zważywszy, że okres ten dotyczył tylko dwóch miesięcy.

Wnioskodawca podniósł natomiast, że w okresie od 1970 do 1973 uczęszczał do (...) Zakładów (...) w K.. W tym czasie zamieszkiwał wraz z rodzicami w miejscowości B. oddalonej od K. o 30 km, zaś od gospodarstwa wuja, gdzie pracował w okresie wakacyjnym o 8-9 km. Wskazał, że praca w 26 hektarowym gospodarstwie rolnym stanowiła połączenie zarobkowania, ze sposobem spędzenia okresu wakacyjnego. Podał, że dzienny wymiar jego prac obejmował nie mniej niż 10 godzin, przy czym raz na tydzień lub dwa tygodnie powracał na niedzielę do domu rodzinnego. Jego obowiązki związane były z sianokosami, żniwami, obójciem trzody chlewnej, a czasem także z remontem i naprawą sprzętu rolniczego. W zamian za pracę był utrzymywany przez wuję, a na koniec okresu wakacyjnego otrzymywał także gratyfikację finansową.

(stanowisko wnioskodawcy i jego pełnomocnika – k – 47-47v akt sprawy.)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie, wywołując w konsekwencji konieczność zmiany zaskarżonej decyzji w kierunku postulowanym przez skarżącego.

W kontekście przedmiotu sporu, którym pozostawało zagadnienie spełnienia przez wnioskodawcę przesłanek do przyznania prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.), zasadniczej ocenie Sądu Okręgowego, poddana została okoliczność, czy ubezpieczony na dzień 1 stycznia 1999 r. legitymuje się wymaganym stażem emerytalnym - okresy składkowe i nieskładkowe w wymiarze 25 lat. W sprawie bowiem bezspornym pozostawało, że J. M. w dniu 30 października 2013 r. ukończył 60 lat i wniósł o przekazanie środków z otwartego funduszu emerytalnego do budżetu państwa. Nie ulega również wątpliwości fakt, że skarżący w okresie od 1 maja 1979 r. do 31 października 1998 r., będąc zatrudnionym w (...) Spółce (...) w B. wykonywał prace w warunkach szczególnych, na kolejno zajmowanych stanowiskach: dyżurnego ruchu kolejowego, szygara zmianowego oddziału kolejowego, szygara oddziałowego oddziału kolejowego, które to odpowiadają wyszczególnionym w wykazie A dziale VIII poz. 13 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983, Nr 8, poz. 43) pracom zakładowych służb kolejowych bezpośrednio związane z utrzymaniem ruchu pociągów. Natomiast w ostatnim okresie swojego zatrudnienia u wskazanego pracodawcy tj. od 1 listopada 1999 r. do 29 listopada 1999 r., skarżący zajmował stanowisko

starszego inspektora oddziału mechanicznego napraw przeróbki mechanicznej odpowiadające wymienionym w wykazie A, Dziale XIV, poz. 24 cytowanego Rozporządzenia, pracom w zakresie kontroli jakości produkcji i usług oraz dozoru inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie.

Powyższe pozwala na ustalenie, że skarżący zrealizował wymagane normatywne minimum 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Oceniając zasadność stanowiska skarżącego, sprowadzającego się do kontestacji wyrażonego w zaskarżonej decyzji poglądu o braku podstaw uzupełnienia ogólnego stażu ubezpieczeniowego wnioskodawcy o okresy pracy w gospodarstwie rolnym jego wuj, w pierwszej kolejności należało odwołać się do podstawy materialnoprawnej rozstrzygnięcia.

W myśl art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013, poz. 1440), ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat - dla mężczyzn oraz

2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 tej ustawy.

Wymienione świadczenie przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Natomiast w myśl art. 32 ust. 1 cytowanej ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r., ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r., będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2-3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt 1. Treść ust. 4 wymienionego przepisu wskazuje, że wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Przepisami dotychczasowymi, do których odsyła cytowany przepis jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983r. Nr 8 poz. 43 ze zm.).

Stosownie do treści § 3 i 4 cytowanego rozporządzenia za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia. Pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn; ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Zauważyć należy, że podstawę faktyczną odmowy prawa do wcześniejszej emerytury stanowiły przede wszystkim zastrzeżenia ZUS co do możliwości zakwalifikowania okresów pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym z uwagi na argumentację dwójakiego rodzaju. W ocenie organu rentowego, okres ten został zdefiniowany jako praca, która zgodnie z art. 11 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS może zostać uwzględniony przy ustalaniu prawa do emerytury dopiero podczas złożenia powtórnego wniosku do ZUS. Powyższe w ocenie organu rentowego wskazuje na niewiarygodność twierdzeń skarżącego i powołanych przez niego świadków. Dodatkowo organ rentowy wywodził, że potwierdzenie nawet faktu wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym w spornym okresie, nie może doprowadzić do jego zaliczenia do ogólnego stażu ubezpieczeniowego, albowiem skarżący nie był domownikiem w myśl przepisów ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Zauważyć należy, że możliwość uwzględnienia pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia przewiduje przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia

1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przywołany przepis stanowi, że przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również, traktując jako okresy składkowe, przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu. Zatem możliwość doliczenia okresów pracy w gospodarstwie rolnym ma charakter subsydiarny, znajdujący zastosowanie tylko w wypadku, gdy ubezpieczony nie może wykazać innych okresów wymaganych do uzyskania świadczenia emerytalnego (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 sierpnia 2000r., sygn. akt II UKN 665/99, opublikowany w LEX nr 50384). Cytowany przepis, jednocześnie nie wyjaśnia znaczenia użytego w nim zwrotu „praca w gospodarstwie rolnym”. Jego treść, a w szczególności kryteria pozwalające na uznanie, iż czynności wykonywane w gospodarstwie rolnym stanowią pracę w gospodarstwie rolnym określa ukształtowane na jego tle orzecznictwo Sądu Najwyższego. Przedstawiane przez Sąd Najwyższy poglądy prowadzą do jednoznacznej konkluzji, że jeżeli praca w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, świadczona była przed dniem 1 stycznia 1983 r. w wymiarze co najmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy, tj. co najmniej przez cztery godziny (art. 10 ust. 3 w związku z art. 6 ust. 2 lit. a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu ubezpieczeń Społecznych), to przy ustalaniu prawa do emerytury uwzględnia się ten okres (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 grudnia 2000 r., syn. akt II UKN 155/00, OSNP 2002/16/394; z dnia 28 lutego 1997 r., sygn. akt II UKN 96/96, OSNAPiUS 1997, nr 23, poz. 473; z dnia 7 listopada 1997 r., sygn. akt II UKN 318/97, OSNAPiUS 1998, nr 16, poz. 491; z dnia 13 listopada 1998 r., sygn. akt II UKN 299/98, OSNAPiUS 1999, nr 24, poz. 799). Dodatkowo wskazuje się, że jeżeli praca w gospodarstwie rolnym spełnia powyższe kryteria, to uwzględnia się ten okres także wtedy, gdy przypadał w czasie wakacji szkolnych (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia z dnia 19 grudnia 2000 r. II UKN 155/00, opublikowany w OSNP 2002/16/394; wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 31 sierpnia 2006 r., sygn. akt III AUa 397/06, opublikowany w LEX nr 253467).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, zauważyć należy, że najistotniejsze znaczenie mają ustalenia Sądu poczynione w oparciu o zeznania świadków - przeprowadzone w ramach pomocy prawnej- T. M. (1) i J. G., a także z przesłuchania strony- J. M.. Na wstępie zauważyć jednak należy, że okolicznością nie ulegającą wątpliwości pozostaje fakt, że J. G. w spornym okresie był właścicielem gospodarstwa rolnego, położonego w T., którego powierzchnia wynosiła 26,2624 ha (vide: zaświadczenie Wydziału Geodezji Urzędu Miasta w T.- k- 9 plik I akt ZUS). Z kategoriycznych, jednoznacznych i wzajemnie się uzupełniających zeznań świadków wynika, że J. M. pracował w gospodarstwie rolnym (...) w okresach wakacyjnych przypadających na lata 1970-1973, w miesiącach lipiec i sierpień, w czasie wolnym od zajęć szkolnych. Z relacji świadków wynika, że skarżący w tym celu okresowo przeprowadzał się z miejsca swojego zamieszkania do położonego w nieznaczej odległości gospodarstwa rolnego wuja, raz lub dwa razy w miesiącu odwiedzając swoich rodziców. Świadkowie zbieżnie opisali również dzienny wymiar czasowy wykonywanych przez skarżącego prac. T. M. (1) wskazała, że wnioskodawca uczestniczył w pracach od świtu do późnych godzin wieczornych, zaś J. G. podniósł, że praca w gospodarstwie zaczynała się o godzinie 6, a kończyła o 20:00 wieczorem, wnioskodawca zaś na pewno pracował 8 godzin dziennie. Świadkowie jednoznacznie opisali również zakres obowiązków skarżącego, które związane były z sianokosami, żniwami, obejściem trzody chlewnej, a niekiedy także z remontem i naprawą sprzętu rolniczego (zeznania świadków: T. M. (1) – k – 46-47 akt sprawy i J. G. – k – 85-85v akt sprawy).

Uzupełnieniem i potwierdzeniem składanych przez świadków zeznań stanowi dowód z przesłuchania J. M.. Wnioskodawca zeznał, że cały okres wakacyjny poświęcał na pracę w gospodarstwie rolnym, pozostając w dyspozycji swojego wuja i wykonując wszelkiego rodzaju prace polowe (sianokosy, żniwa, obrządek w oborach, drobne naprawy przy sprzęcie rolniczym), w wymiarze co najmniej 10 godzin dziennie. Podczas pobytu, pozostawał na utrzymaniu wuja, zaś po zakończeniu prac otrzymywał gratyfikację finansową. Wskazał, że jego wkład pracy wnioskodawcy był istotny, w przeciwnym razie jego wuj musiałby zatrudnić dodatkową osobę do pomocy w gospodarstwie (zeznania wnioskodawcy - k – 88-88v akt sprawy).

Przedmiotowy materiał dowodowy zebrany w trakcie postępowania i ujawniony na rozprawie, Sąd Okręgowy uznał za rzetelny i wiarygodny. Nie ma podstaw, by zeznania świadków, jak i twierdzenia samego wnioskodawcy należało uznać za niewiarygodne. Zarówno świadkowie, jak i sam wnioskodawca, w sposób rzeczowy i spójny wskazywali, jakiego rodzaju działalność w tym gospodarstwie była prowadzona, potwierdzili fakt pracy wnioskodawcy, opisali zakres jego obowiązków i dzienny wymiar czasowy prac. Zdaniem Sądu Okręgowego, wobec spójnych zeznań świadków i wnioskodawcy nie ma wątpliwości co do tego, że J. M. w spornym okresie zamieszkiwał wraz z rodziną G. i wykonywał prace w gospodarstwie rolnym jego wuja w wymiarze zdecydowanie przekraczającym 4 godziny dziennie.

Argumentacja organu rentowego, sugerująca, że zeznania świadków i wnioskodawcy, nie mogą stanowić podstawy do czynienia ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie, z uwagi na fakt, że skarżący dopiero przy powtórnym wniosku o ustalenie prawa do emerytury zgłosił fakt swojej pracy w gospodarstwie rolnym u wuja, pozostaje bez wpływu na treść rozstrzygnięcia. Wskazać należy, że J. M. na rozprawie w dniu 15 lipca 2014 r. wiarygodnie wyjaśnił, że nie posiadał wiedzy o możliwości uzupełniającego zaliczenia pracy w gospodarstwie rolnym do stażu ubezpieczeniowego. Dopiero po uzyskaniu pierwszej decyzji odmawiającej mu prawa do wnioskowanego świadczenia pozyskał informację, że istnieje taka możliwość (vide: k-88). Nie sposób również stawiać zarzutu stronie z tego powodu, że powołując się na nowe okoliczności korzysta ze swojego ustawowego uprawnienia składając ponowny wniosek o ustalenie prawa do emerytury. Okoliczności istniejące przed wydaniem pierwszej decyzji rentowej, a uzasadniające złożenie kolejnego wniosku, nie muszą być tylko faktami, na które strony stosunku prawnego ubezpieczeń społecznych nie mogły się powołać w poprzednim postępowaniu (wtedy ich nie znały), lecz także takimi faktami, które powinny być znane przy dołożeniu należytej staranności, jednakże na skutek błędu, zaniedbania, przeoczenia czy nieznanomości przepisów nie zostały uwzględnione (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 9 lutego 2010 r., sygn. akt III AUa 714/09, opublikowany w LEX 781314).

Nie sposób zatem wywodzić o niewiarygodności zaferowanych przez stronę dowodów z zeznań świadków zeznających na okoliczność pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym, z tej tylko okoliczności, że na ten fakt skarżący powołał się dopiero przy złożeniu powtórznego wniosku o ustalenie prawa do emerytury.

Analiza treści wynikających z zeznań świadków i wnioskodawcy pozwala na poczynienie zasadniczych ustaleń w niniejszej sprawie. Zważając bowiem na wielkość gospodarstwa rolnego wuja, ilość osób uczestniczących w prowadzeniu prac, zakres prowadzonej działalności rolniczej, porę letnią wymagającą wzmożonego zaangażowania wielu osób, a także pełną dyspozycyjność wnioskodawcy niezwiązanego obowiązkami szkolnymi, stwierdzić należy, że charakter podejmowanych przez J. M. czynności gospodarskich spełnia kryteria art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Nie zasługuje również na uwzględnienie argumentacja skarżącego podważająca możliwość zaliczenia spornego okresu do stażu ubezpieczeniowego z uwagi na niespełnienie przez wnioskodawcę statusu domownika zgodnie z art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 10 grudnia 1990 r. ubezpieczeniu społecznym rolników. Przywołany przepis stanowi definicję legalną terminu domownik, za którego uważa osobę bliską rolnikowi, która ukończyła 16 lat, pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na jego terenie lub w bliskim sąsiedztwie, a także stale pracuje w tym gospodarstwie i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy.

Zauważyć należy, że do powyższego zagadnienia odniósł się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 grudnia 2000 r. (sygn. akt II UKN 155/2000, opublikowany w LEX 46840).

Na tym tle Sąd Najwyższy, dostrzegając odrębności wynikające z systemu ubezpieczeń społecznych rolników i powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych wyraził pogląd, że „przepis art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach nie jest wyraźnie adresowany do osób objętych ubezpieczeniem społecznym z tytułu pracy w gospodarstwie rolnym (domowników) ani do osób zatrudnionych w gospodarstwie rolnym na podstawie umowy o pracę (pracowników); reguluje kwestie stażu emerytalnego wymaganego od innych ubezpieczonych niż rolnicy, w którym okres pracy w gospodarstwie rolnym jest okresem zaliczanym wprost, niezależnie od uregulowań z ustawy o ubezpieczeniu społecznym, i traktowanym jak okres składkowy (por. art. 10 ust. 1 ustawy). Implikuje to

stwierdzenie niedopuszczalności stosowania (przez analogię) wobec osoby, o której mowa w art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach, kryteriów objęcia ubezpieczeniem domowników rolnika na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. W szczególności chodzi o warunek pozostawania we wspólnocie gospodarczej z rolnikiem i stałości wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym. Żadnego znaczenia dla uwzględnienia okresu pracy w gospodarstwie rolnym nie ma zamieszkiwanie w gospodarstwie rolnym ani wykonywanie pracy stałe czy tylko sezonowe, np. w czasie wakacji”.

Odnosząc to stwierdzenie do dokonanych w niniejszej sprawie ustaleń faktycznych w zakresie rozmiaru czasu pracy ubezpieczonego w gospodarstwie rolnym wujka w okresie wakacji przypadających w latach 1970 do 1973, od 1 lipca do 31 sierpnia, stwierdzić należy, że spełniała kryteria wystarczające do uwzględnienia jej do okresu w pracowniczym stażu emerytalnym. Przy ustalaniu prawa do świadczenia, przy uwzględnieniu okresów pracy w gospodarstwie rolnym sprzed objęcia rolników obowiązkiem opłacania składek na rolnicze ubezpieczenie społeczne rolników (tj. przed dniem 1 stycznia 1983 r.) przesądza wystąpienie dwóch okoliczności: po pierwsze wykonywanie czynności rolniczym w sposób stały, gotowość do podjęcia pracy rolniczej, drugie- czynności te muszą być wykonywane w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy tj. minimum 4 godziny dziennie (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie, z dnia 14 października 2009 r., sygn. akt III AUA 476/09).

W związku z powyższym, w ocenie Sąd Okręgowy w okresie od 1 lipca 1970 r. do 31 sierpnia 1970 r. i od 01 lipca 1971 r. do 31 sierpnia 1971 r. ubezpieczony wykonywał prace w gospodarstwie rolnym wujka stale i w wymiarze co najmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy. Jakkolwiek z przeprowadzonych w sprawie dowodów wynika, że skarżący pracę tą wykonywał również w miesiącach lipiec i sierpień w latach 1972-1973, niemniej wykonywanie pracy w gospodarstwie, w opisanym okresie jest wystarczające do uzupełnienia ogólnego stażu ubezpieczeniowego wnioskodawcy do wymaganego normatywnie minimum. Zgodnie bowiem z art. 10 ustawy emerytalnej zaliczenie okresów następuje jedynie w zakresie niezbędnym do uzupełnienia brakującego stażu pracy.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury od dnia 1 listopada 2013 r. Zgodnie bowiem z art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu, z uwzględnieniem ust. 2. Wnioskodawca ukończył wprawdzie 60 lat w dniu 30 października 1953 r., jednak wystąpił z wnioskiem o przyznanie mu prawa do emerytury dopiero w dniu 12 listopada 2013 r.

Orzeczenie o kosztach Sąd Okręgowy wydał w oparciu przepis art. 98 k.p.c. z uwzględnieniem przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tj. Dz.U. z 2013, poz. 490). Stawka minimalna w sprawach cywilnych, ze stosunku pracy i ubezpieczeń społecznych na etapie postępowania apelacyjnego wynosi 60 zł i taką też kwotę Sąd zasądził na rzecz wnioskodawcy, uznając, że odpowiada ona nakładowi pracy poniesionemu przez pełnomocnika wnioskodawcy.

Kierując się powyższym, Sąd Okręgowy w oparciu o art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., orzekł jak sentencji wyroku.

Sędzia /-/ SO Lidia Molenda